

Saksframlegg

Høringsuttale fra Molde kommune - NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Utvalgssaksnr	Utvalg	Møtedato
78/13	Molde formannskap	25.06.2013

Saksprotokoll i Molde formannskap - 25.06.2013

Vedtak

- 1) Molde kommune mener Engerutvalget er presis i sine analyser og framstilling av dagens situasjon på kulturområdet, og støtter opp om hovedkonklusjonene i tilrådingen fra utvalget.
- 2) Den kulturelle grunnmuren og "ytringskulturen" bør styrkes ved å sikre økonomien til kulturskolene, folkebibliotekene og frivillig sektor. Det kan vurderes bruk av øremerkede midler i form av tilskudd, men generelt bør kommunen gis frihet til å benytte økte midler til å løse de lokale utfordringene på kulturområdet slik den finner det mest tjenlig.
- 3) Det støttes opp om forskrifter som fastsetter volum og standard for tjenestene.
- 4) Det bør vurderes å få etablert en finansieringsmodell for ytringskulturen som ligner modellen som gjelder for idrett. Tilpassede produksjons- og framføringslokaler til kulturformål likestilles i den sammenheng med idrettsanlegg.

Behandling

Rådmannens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Rådmannens forslag til vedtak

- 1) Molde kommune mener Engerutvalget er presis i sine analyser og framstilling av dagens situasjon på kulturområdet, og støtter opp om hovedkonklusjonene i tilrådingen fra utvalget.
- 2) Den kulturelle grunnmuren og "ytringskulturen" bør styrkes ved å sikre økonomien til kulturskolene, folkebibliotekene og frivillig sektor. Det kan vurderes bruk av øremerkede midler i form av tilskudd, men generelt bør kommunen gis frihet til å benytte økte midler til å løse de lokale utfordringene på kulturområdet slik den finner det mest tjenlig.

3) Det støttes opp om forskrifter som fastsetter volum og standard for tjenestene.

4) Det bør vurderes å få etablert en finansieringsmodell for ytringskulturen som ligner modellen som gjelder for idrett. Tilpassede produksjons- og framføringslokaler til kulturformål likestilles i den sammenheng med idrettsanlegg.

Saksopplysninger

Kulturdepartementet har sendt på høring NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014. Høringsfristen er 1. Juli 2013.

Engerutvalget har utredet utviklingen i norsk kulturpolitikk, med hovedvekt på perioden etter 2005 - altså perioden knyttet til Kulturløftet I og Kulturløftet II. Bakgrunn for kulturløftene har vært en oppfatning av at kultursektoren har vært underfinansiert i forhold til målene for sektoren. Kulturløftene uttrykkes i vesentlig grad gjennom bruk av økonomiske virkemidler og baseres på at 1% av statsbudsjettet bør gå til kulturformål innen 2014.

Utvalget har foretatt en bred og grundig analyse av relevante problemstillinger knyttet til kulturområdet og kulturpolitikken i perioden, der kulturpolitiske mål, virkemidler og tiltak i kulturløftene er vurdert. Utvalget har videre gitt sin vurdering av de viktigste utfordringene i kulturpolitikken i årene som kommer og foreslår tiltak på en rekke områder. Utredningen er presis i sine analyser og framstilling av dagens situasjon på kulturområdet. I tillegg forankres utviklingen i et historisk perspektiv. Kulturutredningen 2014 er en politisk uavhengig rapport.

Engerutvalget har avgrenset arbeidet sitt opp imot det de forstår med begrepet "ytringskulturen", dvs. virksomheter som har et ekspressivt formål, slik som musikk, visuell kunst, scenekunst, film, språk, litteratur, arkiv, museum og andre allmenne kulturformål. Begrepet omfatter både den profesjonelle og den frivillig baserte kulturvirksomheten. Begrepet omfatter ikke idrett og media.

Et viktig funn i utredningen er at utvalget registrerer en nedprioritering av "den kulturelle grunnmuren" i kommunene, dvs. folkebibliotek, kulturskole, frivillig arbeid m.m. Lokalt har ressursbruken vært konsentrert om kulturbygg, idrettsanlegg og "begivenhetskultur" (festivaler og lignende). Utvalget mener også å kunne dokumentere at regionale kulturinstitusjoner har blitt prioritert gjennom Kulturløftet I og Kulturløftet II.

Utvalget sine anbefalinger er i hovedsak todelt:

1) Det må skje et lokalt kulturløft, der folkebibliotek, kulturskoler, dirigentordninger for kor og korps, samt øvings- og framføringslokaler for det lokale kulturlivet prioriteres.

2) Statlig kulturpolitikk må i årene framover prioritere kulturelt innhold og kunstnerisk kvalitet framfor å bygge infrastruktur.

I kapittel 16 av utredningen oppsummerer utvalget det de mener er de viktigste tilrådingene i kulturpolitikken for de nærmeste årene. Nedenfor følger en summarisk framstilling. Kapittel 16 følger som vedlegg. NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014 er å

finne på Kulturdepartementets side:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/nouer/2013/nou-2013-4.html?id=715404>

Nasjonale mål for kulturpolitikken

Det å føre en offensiv kulturpolitikk er en nødvendig oppgave for offentlige myndigheter. En viktig forutsetning for et levende demokrati knyttes til å kunne opprettholde og styrke den kulturelle infrastrukturen. Det må legges til rette for et mangfold av kunstnere og kunstuttrykk, og for at hele befolkningen skal kunne delta i kunst- og kulturlivet. De nasjonale målene for kulturpolitikken bør være *demokrati, rettferdighet og mangfold*. Det kulturpolitiske ansvarsområdet bør avgrenses i tråd med begrepet "ytringskulturen".

Tid for et lokalt kulturløft - den kulturelle grunnmuren

Engerutvalget slår fast at kulturlivet lokalt i kommunene ikke har hatt samme økonomiske vekst som nasjonalt og regionalt. Den kulturelle grunnmuren (bibliotek, kulturskole, frivillig arbeid m.m.) har også tapt i kampen om ressurser lokalt. Utvalget påpeker at "*nedprioriteringen av den kulturelle grunnmuren faller sammen med nedbyggingen av den politiske og administrative organiseringen av den kommunale kultursektoren. Med færre representanter for kultursektoren på høyt nivå i kommuneadministrasjonen, ser det ut til å bli vanskeligere å få gehør for kultursektorens interesser og behov. Dette bidrar i sin tur til tendensen til at kulturfeltet i økende grad blir sett på som et aspekt ved andre politikkkfelt og i mindre grad forstått som et selvstendig virksomhetsområde i kommunene.*" Utvalget foreslår at Kulturløftet III bør komme i form av et lokalt kulturløft. De mener også at det kan være behov for å vurdere øremerking av midler i en tidsavgrenset periode, som særlig bør rettes inn mot følgende lokale tiltak i kommunene:

- *Folkebibliotekene*
- *Kulturskolene*
- *Innføre dirigentlønnsordning (for kor- og korps)*
- *Øvings- og framføringslokaler for det lokale kulturlivet.*

Fra kulturell infrastruktur til kulturelt innhold og kunstnerisk kvalitet.

Utvalget påviser at kulturpolitikken etter 2005 har vært rettet inn mot å bygge ut den kulturelle infrastrukturen (kulturbygg m.m.) og anbefaler at oppmerksomheten i større grad rettes inn mot det kunstneriske innholdet i årene framover (kunstproduksjon, kvalitet og publikum)

Kunnskapsbasert kulturpolitikk

Utredningen kommenterer at kulturpolitikken i mindre grad enn andre politikkområder er kunnskapsbasert. For å løse utfordringene med å oppnå økt produksjon og publikumsoppslutning ved kulturinstitusjonene, oppfølging av kvalitetsmålene og et mer inkluderende kulturliv, er det avgjørende å styrke forskning for utvikling av en mer kunnskapsbasert kulturpolitikk. Det foreslås å opprette et forskningssenter på kunst- og kulturvernområdet.

Kulturpolitikkenes sektoransvar

Utvalget påpeker at kultur er sektorovergripende og viser til at de fleste departementene har ansvar for kulturaktiviteter og deler av kulturarven. Slik bør det fortsatt være, men det foreslås noen organisatoriske endringer:

- *Overføre ansvaret for kulturskolene fra Kunnskapsdept. til Kulturdept.*

- Overføre Kirkeavd. fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedept. til Kulturdept.
- Vurdere å flytte ansvaret for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. til Kulturdept.
- Vurdere å flytte ansvaret for fritidsklubbene fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. til Kulturdept.
- Vurdere å flytte kulturminnevernet fra Miljøverndept. til Kulturdept.

Kulturpolitikkenes lovgrunnlag

Utvalget mener det er nødvendig å styrke lovgrunnlaget for kulturpolitikken på flere områder:

- Gjøre Kulturloven til et aktivt verktøy og som gir kommuner og fylkeskommuner ansvar for å utvikle planstrategier på kulturområdet.
- Ta inn kulturbegrepet i Plan- og bygningsloven på lik linje med *folkehelse*
- Flytting av kulturskolene fra *Kunnskapsdept. til Kulturdept. medfører at lovteksten i §13-6 i Opplæringsloven må flyttes og tas inn i Kulturloven.*
- Supplere voksenopplæringslovens §7 om kommunalt ansvar for behovsprøvd lager i tilknytning til for eksempel øvingslokaler for utstyrsintensive kulturaktiviteter.

Utvalget slutter seg ellers til forslaget om ny boklov, som har som formål å skape rammevilkår som sikrer høy kvalitet og rikt mangfold i norsk litteratur. Fastpris er et sentralt virkemiddel i forslaget til ny boklov.

Bærekraftig kunstnerpolitikk

Etter 2005 har det ikke vært satt i verk grep som imøtekommer utfordringer knyttet til kunstnerens levekår. Utredningen skisserer en todelt strategi:

- Å heve kvalitetskravene i de eksisterende stipend- og prosjektstøtteordningene for kunstnere (prinsipp om “mer til færre”).
- Styrke virkemidler som kan bidra til at flere kunstnere kan leve av egne kommersielle inntekter.

Kulturelt medlemskap

Å skape et inkluderende kulturliv, som speiler det kulturelle mangfoldet i samfunnet, er avgjørende for kulturpolitikkenes legitimitet. Engerutvalget tilrår å videreføre den todelte strategien som regjeringen har fulgt på dette området; å bygge opp kulturinstitusjoner og egne arenaer for minoritetene, samtidig med at det må arbeides for å gjøre de store etablerte kulturinstitusjonene mer inkluderende.

Vurdering

Rådmannen ser det som mest tjenlig at Molde kommune konsentrerer sine innspill rundt de områder i utredningen som berører det lokale kulturlivet. Spesifikt legges begrepet “ytringskulturen” til grunn, med fokus på “den kulturelle grunnmuren”.

Bibliotek

Engerutvalget påpeker at folkebibliotekene har vært blant budsjettaperne etter 2005 og at løftene fra Kulturløftet II om å styrke bibliotekene som arenaer for leselyst, læring og kulturopplevelser ikke er oppfylt. Ved Molde bibliotek må bildet nyanseres noe, i den forstand at et nytt moderne bibliotek og møteplass ble realisert i 2012. Med det nye biblioteket i *Plassen* har Molde kommune investert i en framtidsrettet infrastruktur og møteplass. Imidlertid er situasjonen stikk motsatt når det gjelder ressurser til innhold for å stimulere til leselyst, læring og kulturopplevelser. I perioden 2003-2013 har det vært

en reell nedgang i mediebudsjettet hvert eneste år og budsjettall i 2013-kroner er mindre enn tilsvarende budsjettall i 2003-kroner. Tar man hensyn til prisvekst i perioden, er dette en sterk tilbakegang. Det kan legges til at 2 filialer ble lagt ned i 2011 og at tilbudet slik sett er blitt sentralisert.

Med stadig mindre ressurser til innhold, er bibliotekets oppdrag svært utfordrende overfor stadig mer sammensatte forventninger og krav fra publikum. Det kan nevnes følgende felter:

- Tilgang på nye medier; e-bok, lydbøker, elektroniske oppslagsverk og annen digital infrastruktur.
- Musikk, film og spill.
- Bøker på ulike morsmål, samt være en arena for integrering og mangfold.
- Tilgjengelighet; åpningstider og elektronisk døgnåpent bibliotek.
- Læringsarena og debattarena; skolebesøk, møter, m.m.
- Kulturopplevelser og formidling; litteraturopplesning, bokbad, foredrag osv.

Det er behov for gode rammevilkår i form av åpningstider/tilgjengelighet og midler til å kunne drive utadrettet og aktiv formidling. Ved Molde bibliotek har tilgjengelig personalressurs vært uendret i mange år. Dette gjør det svært krevende både å tilby hensiktsmessige åpningstider og å tilby utadrettet formidling. Det kan nevnes at i forslag til ny biblioteklov, slås det i §1 fast at folkebibliotekene skal ha en rolle i aktiv formidling og å være en uavhengig møteplass for samtale og debatt. Dette styrker bibliotekenes samfunnsrolle i vårt demokratiske samfunn, men utfordrer samtidig rammevilkårene i forhold til drift og utvikling. Rådmannen sier seg enig i at dersom biblioteket skal kunne fylle denne viktige rollen, er det helt nødvendig med økte ressurser lokalt.

Kulturskole

Alle som ønsker tilbud i kulturskolen skal i utg. pkt. kunne få det. I realiteten er det langt igjen før denne målsettingen kan nås. Ved Molde kulturskole er det venteliste på flere tilbud. Det er svært viktig å få tatt grep som kan redusere ventelisten for kulturskoleplass. Dette handler om både tilgang på riktig kompetanse og tilstrekkelig kompetanse (volum). God endringskompetanse er også av stor betydning for å møte nye strømninger og behov innen bildekunst, dans, musikk og teater. I grunnskolen har det foregått en gradvis nedbygging av de estetiske fagene. Samtidig ses en tendens til at kulturskolen får tillagt flere oppgaver.

Kulturskolens rolle som ressurs- og kompetansesenter i kommunene er mer etterspurt innen Den kulturelle skolesekken (DKS), barnehage, skole/SFO og frivillige organisasjoner. Det nyeste er innføring av kulturskoletimen fra høsten 2013, som skal gjennomføres innen skole/SFO. Kulturskolen spiller også en viktig rolle blant de frivillige musikkorganisasjonene gjennom de instruktør- og dirigenttjenester som ytes.

Rådmannen sier seg enig med Engerutvalgets i at kulturskolen er en viktig del av den kulturelle grunnmuren i kommunen. Kulturskolen skal være "kulturskole for alle" innen bildekunst, dans, musikk og teater. Det betyr at kulturskolene må utvikles videre for bredde og topp. Det er svært viktig å få tatt grep som kan redusere ventelisten for kulturskoleplass. Det må videre tydeliggjøres hvilke overordnede læringsmål som settes for de ulike innsatsområdene:

- ◆ Storgrupper i kulturskoletimen skal gi en smakebit på et fagområde og gode

fellesopplevelser.

- ♦ Fagopplæring i kulturskolens kjernevirksomhet skal gi ferdigheter og kompetanse til å være en kulturaktiv og utøvende innbygger.
- ♦ Talentoppfølgingen skal gi godt grunnlag for yrkesutøvelse.

En forskrift med nasjonale standarder for kulturskolen, vil kunne være et godt bidrag til å nå de overordnede målene.

Molde kulturskole har ikke blitt direkte nedprioritert i fordelingen av ressurser i Molde kommune, men det er et faktum at det har vært en reell reduksjon i driftsrammene de siste 5 årene. Dette har ikke vært en ønsket utvikling, men et resultat av stram kommuneøkonomi over flere år. Dessverre har det medført at denne delen av den kulturelle grunnmuren er i ferd med å forvitre.

Slik innsatsen i kulturløftene hittil har vært for kulturskolene, har denne vært ensidig rettet inn mot kulturskolens rolle tilknyttet grunnopplæringen. Rådmannen mener det også er viktig å vektlegge kulturskolenes rolle inn mot frivillig kulturliv. Det kan for eksempel vises til større og mindre kulturproduksjoner i krysningen profesjonell/amatør. Kulturskolelærere er blant de aller viktigste utøverne og utviklerne av ytringskulturen lokalt.

Gjennom forankringen i opplæringslova er kulturskolene underlagt de nasjonale utdanningsmyndighetene. Kulturskolenes virksomhet er og skal være en del av både utdanning og kultur, slik rådmannen ser det. I dagens Molde kommune, med flat organisasjonsstruktur, har det vist seg å ha liten praktisk betydning hvor tjenesten organisatorisk er forankret. Utgangspunktet for departementstilknytning må være en erkjennelse av kulturskolenes kompetansemessige egenart. Det er rasjonelle begrunnelser for tilknytning både til Kunnskapsdept. og Kulturdept. Det viktigste må likevel være å sikre en mer samordnet og offentlig satsing på kulturskolen i årene fremover.

Øremerkede midler i en femårs periode kan være et godt verktøy for å stimulere til å fjerne ventelistene i kulturskolen. Rådmannen erfarer at nesten uansett hvor mye som legges inn av innsats via Den kulturelle skolesekken, UKM, kulturskoletimen/grunnskolesamarbeid eller barnehagesamarbeid; så er ønsket om å få ta del i opplæring av ferdigheter innen musikk, dans, teater og bilde like stort og økende.

Kommunen bør generelt gis frihet til å benytte øremerke midler til å løse lokale utfordringer i kulturskolen enten dette handler om ventelister eller andre forhold. Slik vil det også være mulig å få gjort noe med for eksempel skjev fordeling av ressurser og kompetanse mellom de ulike fagene musikk, dans, teater og bilde.

Dirigentlønnsordning

Innføring av dirigentlønnsordning, slik Engerutvalget foreslår, er et viktig virkemiddel i rekrutterings- og utviklingsarbeid. Rådmannen tilrår at denne styrkingen bør skje ved tilførsel av statlige midler som kanaliseres via kulturskolene. Slik blir dirigenter innen det frivillige musikklivet en del av den samlede kompetansen i kulturskolen/kommunen og får ta del i faglig utviklingsarbeid i et arbeidsfelleskap. Det antas at interkommunalt samarbeid mellom kulturskolene ytterligere vil være et bidrag for å styrke rekruttering av dirigenter og faglig utviklingsarbeid.

Frivillig sektor – økonomiske rammebetingelser

For de tilbud og støtteordninger som ytes innen fagområdet allmenn kultur, har det generelt vært en negativ utvikling de siste 5-6 årene. Innen frivillig sektor har dette vært særlig merkbart. Molde kommune har en uttalt målsetting om å stimulere til økt frivillighet, men kommunale driftstilskudd til frivillige lag- og foreninger har dessverre hatt en svak tilbakegang i perioden. Det er videre foretatt prisjustering i husleiesatsene overfor frivillige lag- og foreninger som ligger vesentlig høyere enn den generelle prisutviklingen. Samlet bidrar dette til en større økonomisk belastning for frivillig sektor, og vanskeliggjør mulighetene for å beholde viktige kulturtilbud – spesielt for barn og unge.

Ungdomsklubber/fritidsklubber

De 2 kommunale ungdomsklubbene/fritidsklubbene er utadrettede og forebyggende lavterskel tilbud til selvorganisert ungdom. De er viktige inngangsporter til oppøving av både sosiale og kulturelle ferdigheter for ungdom som av ulike årsaker ikke finner seg så godt til rette i det organiserte fritids- og kulturlivet. De økonomiske rammebetingelsene for ordinær drift av ungdomsklubbene har kun hatt en svak nedgang i perioden, mens det har vært betydelige utfordringer knyttet til å opprettholde drift i gamle og nedslitte lokaler.

Det er rådmannens oppfatning at det generelt er behov for et økonomisk løft lokalt, både for frivilligheten og for å videreutvikle ungdomsklubbene i takt med behovene hos dagens ungdom. Rådmannen ser positivt på at dette tas inn i et evt. Kulturløft III.

Øvings- og framføringslokaler, samt lagerordning for utstyrskrevede kulturaktivitet.

De siste 10-15 årene har kommunens kulturliv fått flere nye scener og lokaler tilpasset fremføring. Noen av disse har meget høy standard både for artister og publikum. Denne positive utviklingen har imidlertid ikke vært like god for kulturproduksjon og øving. Dette gjelder hele kommunen. Ved siden av Kulturhuset i Molde sentrum, benyttes for det meste gymsaler, klasserom, grendahus, tilfeldige lokaler og i noen grad ungdomsklubber til produksjon innen yringskulturen. Utfordringen med å benytte lokaler som ikke er tilpasset kulturlivets behov er mange, og spesielt krevende er akustiske forhold for musikk og teater. De akustiske forholdene er ikke gode rent musikalsk, og arbeidsforholdene både for musikere og dirigenter er ikke gode nok. I tillegg mangler slike lokaler både lagerrom og lyd/lysutstyr, noe som igjen krever ressurser til transport og ekstern lagring. Produksjonslokalene bør kartlegges mht. bruksmuligheter/akustiske forhold, lagerplass og tilgjengelighet.

Det er Rådmannens oppfatning at det er behov for oppgraderinger for å oppnå tilfredsstillende forhold for kulturproduksjon og øving. Det sees positivt på at dette tas inn i et evt. Kulturløft III.

Når det gjelder økonomiske rammebetingelser og finansieringsmuligheter for lokaler, registrerer rådmannen at det i mindre grad finnes ordninger for det allmenne kulturlivet enn det som eksempelvis finnes innenfor idrett. Kampanjen «Rom for spilletide» - initiert av Norsk musikkråd og støttet av mange kulturorganisasjoner, har fokus på forholdene yringskulturen lever under, og har som målsetting å få etablert lik finansieringsmodell for kultur som for idrett. Dette kan være en riktig vei å gå, spesielt sammen med endringene i lovverket som Engerutvalget foreslår.

På bakgrunn av de lokale forhold som er beskrevet ovenfor, vil rådmannen fremme et forslag til høringsuttale i følgende fire punkter:

- 1) Molde kommune mener Engerutvalget er presis i sine analyser og framstilling av dagens situasjon på kulturområdet, og støtter opp om hovedkonklusjonene i tilrådingen fra utvalget.
- 2) Den kulturelle grunnmuren og "ytringskulturen" bør styrkes ved å sikre økonomien til kulturskolene, folkebibliotekene og frivillig sektor. Det kan vurderes bruk av øremerkede midler i form av tilskudd, men generelt bør kommunen gis frihet til å benytte økte midler til å løse de lokale utfordringene på kulturområdet slik den finner det mest tjenlig.
- 3) Det støttes opp om forskrifter som fastsetter volum og standard for tjenestene.
- 4) Det bør vurderes å få etablert en finansieringsmodell for ytringskulturen som ligner modellen som gjelder for idrett. Tilpassede produksjons- og framføringslokaler til kulturformål likestilles i den sammenheng med idrettsanlegg.

Arne Sverre Dahl

Vedlegg

- 1 NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014 - kapittel 16
- 2 Utsendelsesbrev fra Kulturdepartementet - NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014